

Phạm Tất Đắc

Nhà thơ yêu nước Phạm Tất Đắc (1909-1935) sinh ngày 15-5-1909, quê làng Dũng Kim (nay thuộc xã Hợp Lý) huyện Lý Nhân, tỉnh Hà Nam; mất năm 24-5-1935 ở Hà Nội.

Ông là con một viên thông phán làm việc ở nhà in IDEO (Imprimerie d'Extrême orient, cũng gọi là nhà in Viễn Đông) ở Hà Nội. Năm 1923 vào học ở trường trung học thuộc địa (trường Bưởi); năm 1926 bị đuổi vì tham gia tổ chức lễ truy điệu Phan Chu Trinh và hô hào bãi khoá. Ít lâu sau Phạm Tất Đắc làm và in thành sách bài thơ dài Chiêu hồn nước (Nhà in Thanh Niên Hà Nội, 1927), sách vừa được phát hành đã bị cấm. Phạm Tất Đắc bị đưa ra xử tại tòa Trừng trị ở Hà Nội ngày 15-6-1927. Tòa án thực dân nghiêm khắc kết tội cuốn sách, nhưng vì tác giả mới 17 tuổi (chưa đến tuổi chịu trách nhiệm trước pháp luật) nên tòa quyết định giam vào nhà trừng giới cho đến tuổi trưởng thành. Phạm Tất Đắc bị đưa đi an trí ở nhà trừng giới Tri Cự (nay thuộc xã Ngọc Vân, huyện Tân Yên, tỉnh Bắc Giang). Ở đây ông tiếp tục tuyên truyền chống Pháp và đứng ra tổ chức đánh giám thị nên lại bị đưa về giam ở nhà pha Hỏa Lò, Hà Nội; năm 1930 được tha nhưng vì sức yếu, Phạm Tất Đắc mất ít lâu sau đó.

Chiêu hồn nước là bài ca gồm 198 câu song thất lục bát bày tỏ tình cảnh “nước mất nhà tan”. Kêu gọi hành động khôi phục giang san nòi giống:

*“Nghĩ thân thể héo hon tác dạ
Trông non sông lã chã dong châu
Một mình cảnh vắng đêm thâu
Muốn đem máu đỏ nhuộm màu giang san”*

Chiêu hồn nước vang vọng âm hưởng thơ văn của phong trào duy tân đầu thế kỷ XX và cũng in dấu tinh thần, tâm trạng của lớp thanh niên học sinh những năm 1920. *Chiêu hồn nước* là tiếng nói bùng bật của người vị thành niên thiết tha với vận nước.

Tác phẩm: *Chiêu hồn nước*, Hà Nội, Nhà in Thanh Niên, 1927. Chú ý: hiện có sự nhầm lẫn vài 3 tác giả cùng họ tên Phạm Tất Đắc trong một số sách vở, tư liệu khác nhau.